

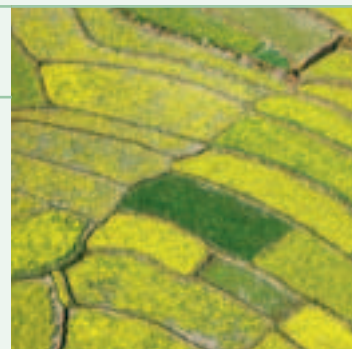

Trendy v oblasti kvality života v EU: 2003–2009

> Shrnutí <

„Chudoba je zásadní problém v EU a [...] současné hospodářské a finanční podmínky situaci dále zhoršují. Krize si vybírá svou daň a výrazná část Evropanů v současnosti shledává, že je obtížné vyjít s penězi. [...] Nová strategie EU pro příští desetiletí EVROPA 2020 s cílem zbavit do roku 2020 nejméně 20 milionů Evropanů chudoby je jasným důkazem odhodlání všech zemí dosáhnout viditelných výsledků na cestě ke spravedlivější a otevřenější Evropě.“

*László Andor, komisař EU pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování, červen 2010
(citováno na internetové stránce tiskových zpráv Evropské komise)*

Kvalita života a evropská politika

Sledování změn kvality života Evropanů a příprava politik určených ke zvyšování jejich životní spokojenosti nabývají v debatě v rámci EU na důležitosti. Ve stále větší míře se uznává, že jakkoli jsou ekonomické ukazatele, jako je hrubý domácí produkt (HDP), při hodnocení úrovně životní spokojenosti v určité zemi důležité, nejsou dostačující. Stále více se tvrdí, že veřejná politika by měla být hodnocena z hlediska toho, jak přímo podporuje blahobyt občanů s ohledem na sociální a environmentální, jakož i na ekonomické podmínky. Toto hledisko se odráží v nedávných iniciativách, například OECD a Evropské komise.

Mezitím se komise pro měření hospodářského výkonu a sociálního pokroku, zřízená z podnětu vlády francouzského prezidenta Nicolase Sarkozyho, snažila zjistit omezení HDP jako ukazatele hospodářského výkonu a sociálního pokroku a posoudit proveditelnost alternativních nástrojů měření. Nadace Eurofound pomáhá v této souvislosti poskytováním údajů ze svých průzkumů kvality života v Evropě. Tyto průzkumy umožňují určité mapování trendů a vývoje v období let 2003 až 2007 a s pomocí menšího počtu otázek v průzkumu Eurobarometr i změn do září 2009.

Když nadace Eurofound v roce 2007 provedla druhý průzkum kvality života v Evropě, dosahovala míra zaměstnanosti (zejména u žen a starších pracovníků) v Evropě své nejvyšší

úrovně a míra nezaměstnanosti klesla v březnu 2008 na historicky nejnižší hodnotu. V hodnocení Lisabonské strategie je však přesto uvedeno, že z těchto nárůstů zaměstnanosti stále nezískali dostatečný prospěch občané, kteří jsou trhu práce nejvzdálenější. Kromě toho se situace měla brzy zhoršit: finanční krize, která začala ve druhé polovině roku 2008, vedla k nejhlubší recesi v Evropě od druhé světové války. Postihla nejen hospodářský profil zemí a podniků, ale i každodenní práci a život lidí v Evropě. Ačkoli se hospodářské podmínky nyní obecně zlepšují, zaměstnanost stále klesá, zvláště v pobaltských státech, v Irsku a ve Španělsku. Do konce roku 2009 počet nezaměstnaných v celé Evropě vzrostl na 23 milionů, přičemž na mladé lidi (a zejména mladé muže) připadala téměř jedna čtvrtina celkového nárůstu nezaměstnanosti od roku 2008. Celkově nezaměstnanost mladých lidí v prosinci 2009 dosáhla 21 % a v Lotyšsku a ve Španělsku její míra překročila 40 %.

Průzkumy kvality života v Evropě – série momentek z evropského života

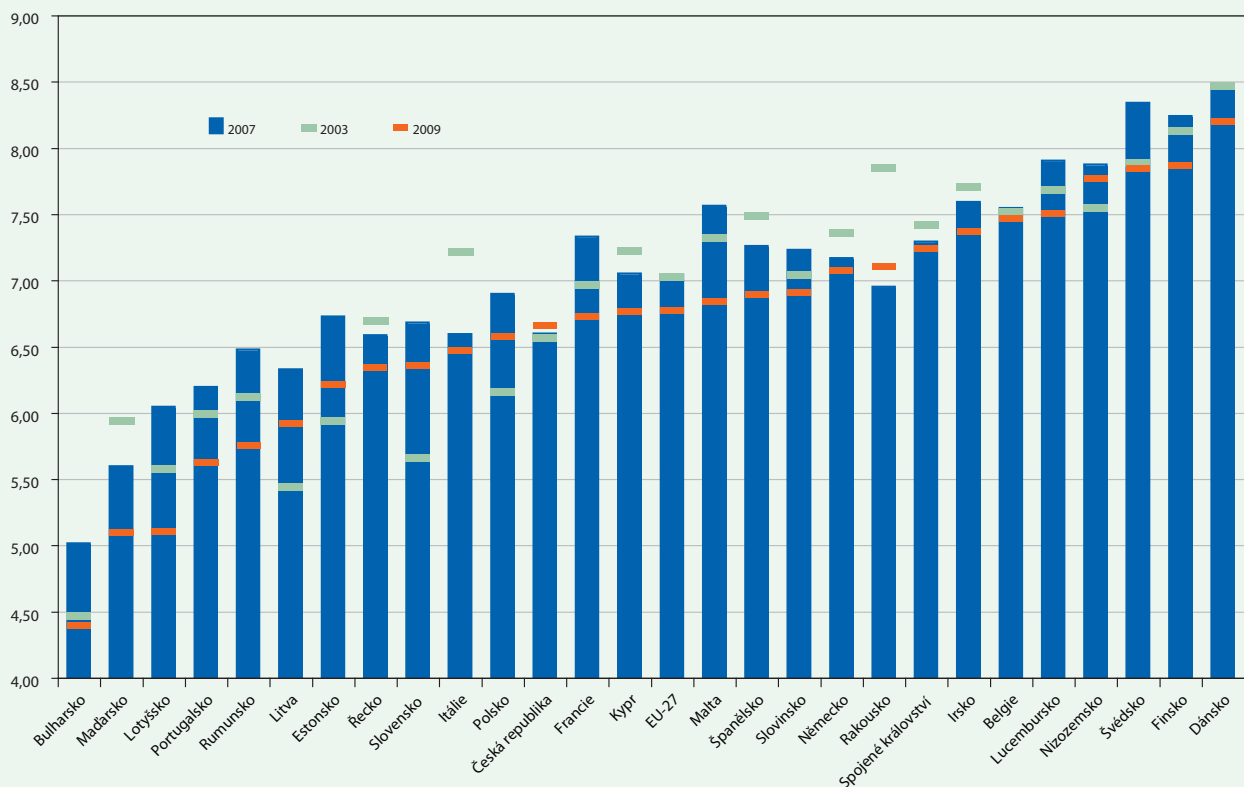
Politici činitelé potřebují nejen informace o objektivních životních a pracovních podmínkách, ale musí si být vědomi i toho, jak sami občané hodnotí kvalitu svého života a kvalitu společnosti, v níž žijí: výhradní zaměření na tradiční ekonomické ukazatele může zastírat nebo zamlžovat rozdíly mezi zkušenostmi jednotlivých sociálních skupin. Nadace Eurofound

zahájila první průzkum kvality života v Evropě v roce 2003 a soustředila se na zaznamenání určitých názorů, postojů a zkušeností dospělých osob v Evropě s cílem posoudit jejich kvalitu života. Tento první průzkum zahrnoval rozhovory s více než 25 000 dospělými ve věku nejméně 18 let v 15 tehdejších členských státech, v 10 nových členských státech, které měly k EU přistoupit v roce 2004, a v Bulharsku, Rumunsku (a Turecku). V roce 2007 byly mnohé shodné otázky položeny více než 35 000 respondentů v rozšířené EU-27 a v Chorvatsku, Bývalé jugoslávské republice Makedonii, Norsku a Turecku. Výsledky těchto průzkumů jsou reprezentativní ve vztahu k jednotlivým zemím i srovnatelné mezi jednotlivými průzkumy. Zhruba 20 shodných otázek bylo zařazeno do zvláštního průzkumu Eurobarometr v září 2009. Zatímco otázky jsou přímo srovnatelné, vzorek populace pro průzkum Eurobarometr je složen pouze ze státních příslušníků členských států EU-27. Naopak průzkum kvality života v Evropě se dotazoval rezidentů v členských státech, z nichž 96 % tvořili občané daného státu. Je pravda, že vzorky o velikosti 1 000 osob na jednu zemi jsou malé, pokud jsou cílem velmi přesné odhady, a že analýzy změn v průběhu času v jednotlivých zemích je třeba posuzovat obezřetně. Z průzkumů však skutečně vyplývají určitá konzistentní zjištění, která jsou obecně sluchitelná s očekáváními a která objasňují zkušenosti lidí z období let 2003–2009.

Rozdíl výsledků mezi rokem 2003 a rokem 2007 přinejmenším částečně odráží dopad rozšíření EU na kvalitu života, přičemž v nových členských státech mělo rozšíření zvláštní význam pro ty sociální skupiny, které tuto změnu pociťovaly nejvíce. Obecně ve 27 členských státech jako celku zůstala kvalita života v letech 2003 až 2007 poměrně stabilní, ačkoli došlo k řadě drobných pozitivních změn. V zemích, které se k Evropské unii připojily v roce 2004, se kvalita života zlepšila výrazněji než ve starších členských státech. To platilo o spokojenosti lidí se soukromou oblastí života, například s bydlením a životní úrovní, jakož i o míře jejich spokojenosti s veřejnými službami, například se vzděláváním, zdravotní péčí a s veřejnou dopravou, a o jejich obecném hodnocení kvality života. Hodnocení kvality života v Bulharsku a Rumunsku, které do Evropské unie vstoupily v roce 2007, vykázalo daleko menší míru zlepšení. Obecně měli lidé ve vyšších příjmových skupinách lepší zkušenosti se životem než ti z nižších příjmových skupin; tento rozdíl byl výraznější než rozdíl mezi muži a ženami nebo mezi staršími a mladšími lidmi (a byl zvláště patrný v nových členských státech).

Trendy kvality života v letech 2007 až 2009 pravděpodobně do určité míry odrážejí dopad hospodářské krize a nezaměstnanosti v Evropě. Proto je důležité dokumentovat a interpretovat rozsah veškerých změn spokojenosti s jednotlivými

Graf č. 1: Spokojenost se životem obecně, EU-27, 2003–2009

aspekty života a určit skupiny, na něž měla finanční krize největší dopad. Údaje z průzkumů mohou tuto problematiku osvětlit, předpokládáme-li, že otázky jsou vůči měření takové změny citlivé. Rovněž je třeba vzít na vědomí, že údaje mohou odrážet pouze názory a zkušenosti poměrně velkých sociálních skupin, protože vzorky jsou příliš malé na to, aby doložily měnící se situaci některých ohrožených skupin, například rodičů samoživitelů či migrantů, přičemž některé sociálně vyloučené skupiny, například bezdomovci, nejsou v průzkumech zastoupeny vůbec.

Pokles spokojenosti se životem a životní úrovní

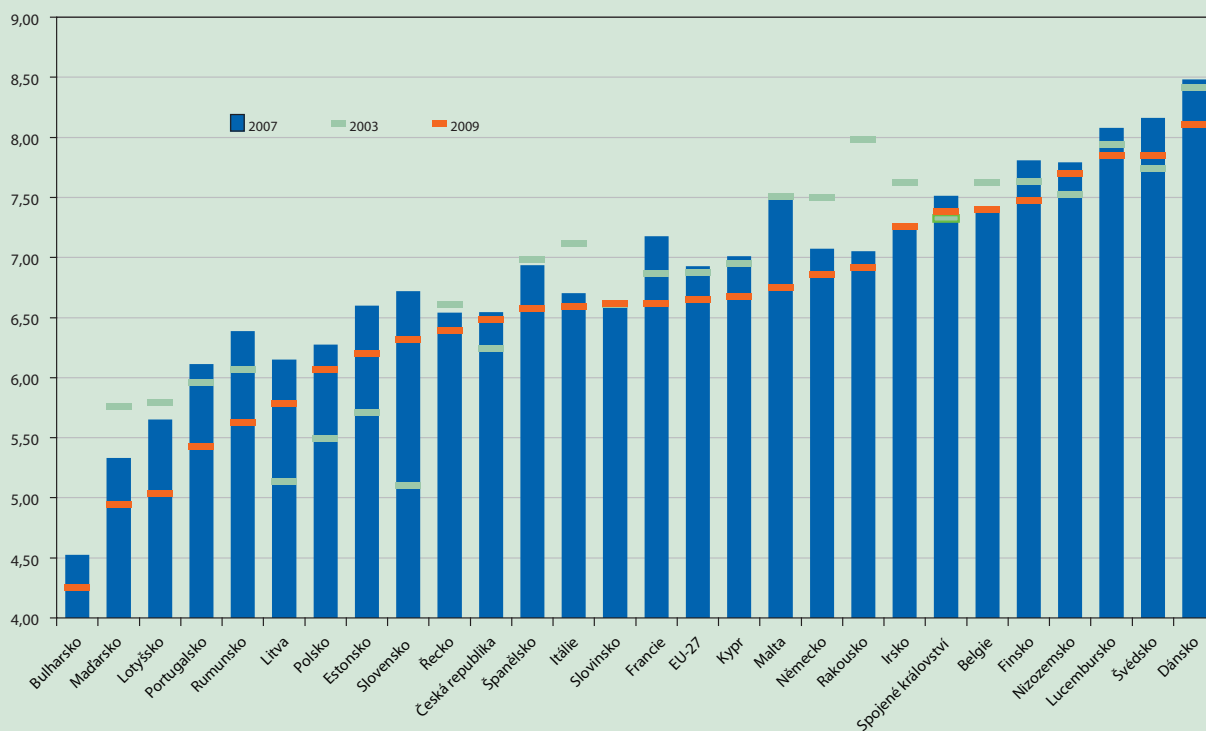
Celkově byly nejvýraznější změny v letech 2007 až 2009 zjištěny z hlediska spokojenosti se životem obecně a se životní úrovní. Jak ukazuje graf č. 1, od posledního čtvrtletí roku 2007 do září 2009 průměrná míra spokojenosti se životem obecně v celé EU klesla ze 7,0 na 6,8 neboli o zhruba 4 %. Tento pokles byl výraznější v nových členských státech, kde obecná spokojenost se životem dříve stoupala: nyní se průměrný výsledek snížil z 6,5 na 6,1 a tento 6 % pokles byl dvakrát vyšší než pokles spokojenosti se životem v zemích EU-15. Největší poklesy byly zaznamenány v Bulharsku (kde průměrné hodnocení spokojenosti se životem kleslo z 5,0 v roce 2007 na 4,4 v roce 2009), v Rumunsku, na Maltě, v Estonsku a Lotyšsku, ale také ve Francii, kde se průměrné hodnocení spokojenosti se životem snížilo ze 7,3 na 6,7.

V pobaltských státech tak například toto schéma poklesu spokojenosti se životem odráží pokles HDP. Neodpovídá však poměrně malým poklesům HDP v zemích, jako je Malta a Francie.

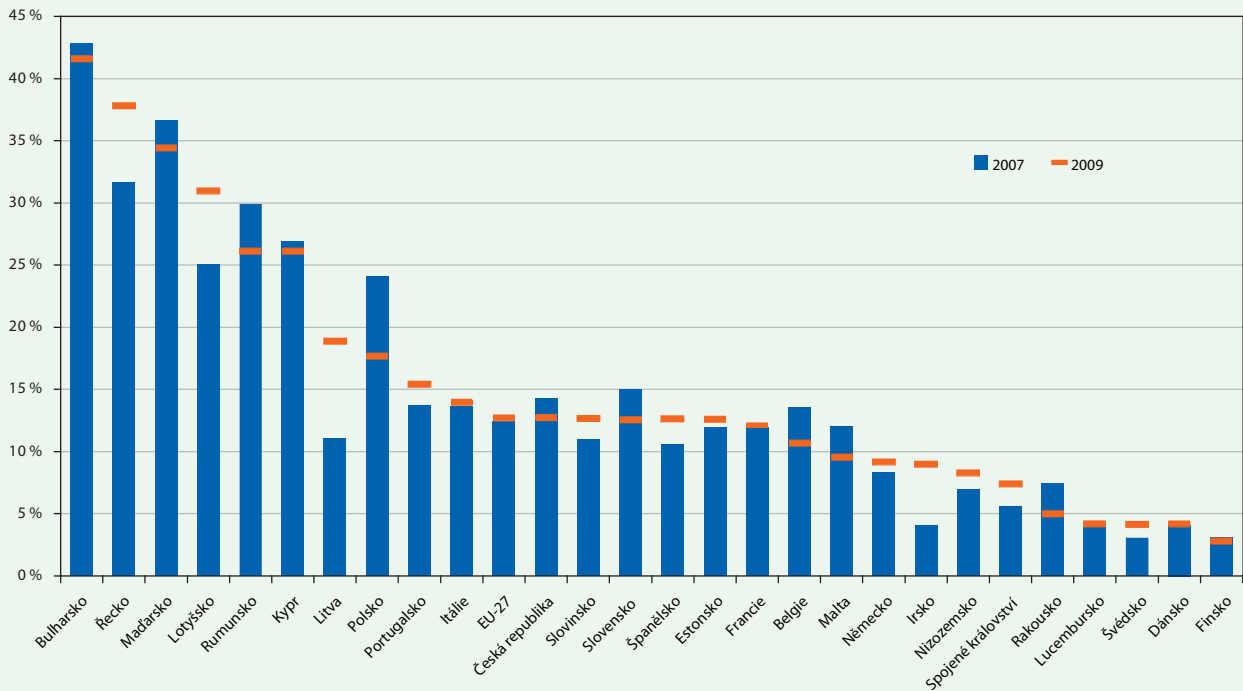
Z hlediska spokojenosti se životem zaznamenané v letech 2007 až 2009 neexistoval žádný rozdíl mezi muži a ženami. Jasný rozdíl byl však zjištěn mezi staršími a mladšími lidmi: mezi lidmi ve věku 18 až 34 let kleslo hodnocení spokojenosti se životem pouze o 1 %, zatímco mezi staršími lidmi se snížilo o 5 %. A lidé ve věku nejméně 65 let ve 12 nových členských státech (NČS-12) zaznamenali v oblasti spokojenosti se životem mnohem prudší pokles (o 10 %) než jejich protějšky v zemích EU-15 (o 3 %). To odpovídá výsledkům z dřívějších průzkumů: celkově zjištění průzkumů naznačují, že starší lidé v NČS-12 měli z rozšíření menší prospěch a cítí se vystaveni riziku hospodářské krize. Hodnocení spokojenosti se životem mezi lidmi ve věku nejméně 65 let v roce 2009 činilo v průměru 7,0 v zemích EU-15 a pouze 5,5 v NČS-12, což může částečně souviset s horším zdravím starších lidí v NČS-12.

Příjem a materiální podmínky domácností mají přímo úměrný vztah k míře spokojenosti se životem. Průzkumy v letech 2007 i 2009 obsahují otázku, jak snadné, či obtížné je podle respondentů vyjít s příjmem. V roce 2007 průměrný výsledek spokojenosti se životem u osob, pro něž bylo vyjít s příjmem snadné, činil 7,8 a v roce 2009 tato hodnota činila 7,7. Odpovídající hodnocení u lidí, pro něž bylo vyjít s příjmem obtížné, činilo 5,3 v roce 2007 a 4,9 v roce 2009.

Graf č. 2: Spokojenost se životní úrovní, EU-27, 2003–2009

Graf č. 3: Podíl osob, pro něž je obtížné vyjít s příjmem

Pokles spokojenosti se životem u osob, které uvedly, že s příjmem vycházejí obtížně, tedy v průměru v letech 2007 až 2009 činil 8 %. Tento pokles však byl větší v NČS-12, o 15 % oproti 6 % v EU-15, což možná odráží komplikovanější situaci v NČS-12. Průměrný výsledek spokojenosti se životem u osob, které byly v době průzkumů nezaměstnané, se mezi lidmi v EU-15 nezměnil, ale u respondentů v NČS-12 klesl o 11 % – z 5,7 na 5,0.

Podobně klesající křivku lze pozorovat při porovnávání spokojenosti lidí s jejich životní úrovní. V průměru se v NČS-12 spokojenost občanů s jejich životní úrovní v letech 2003 až 2007 zvýšila o 9 %. V letech 2007 až 2009 však klesla o 6 %. V EU-15 byl pokles spokojenosti se životní úrovní v letech 2007 až 2009 menší a činil 4 %. Kromě toho průměrné hodnocení spokojenosti se životní úrovní v EU-15 činilo 6,9 oproti 5,8 v NČS-12. Největší poklesy v hodnocení zaznamenaly Rumunsko a Malta, následovaly Lotyšsko a Portugalsko, Francie a Estonsko, vnímaný pokles životní úrovně tak rozhodně nezasáhl jen NČS-12 nebo jen státy nejvíce postižené krizí.

Z hlediska sociálních skupin měla hospodářská krize patrně největší dopad na starší osoby v NČS-12. U osob ve věku nejméně 65 let kleslo hodnocení spokojenosti se životní úrovní o 5 % v EU-15, ale o 12 % v NČS-12. A starší lidé v NČS-12 hodnotí svou spokojenost s vlastní životní úrovní hůře než jejich protějšky v EU-15: v průzkumu v roce 2009 činilo u lidí ve věku nejméně 65 let průměrné hodnocení spokojenosti se životní úrovní 6,9 v EU-15 oproti 5,2 v NČS-12.

Není překvapením, že lidé, kteří uvádějí, že je pro ně obtížné vyjít s příjmem, jsou se svou životní úrovní mnohem méně spokojeni než ti, pro něž je to snadné. V roce 2009 ti, kteří s příjmem vycházeli obtížně, hodnotili míru spokojenosti s vlastní životní úrovní známkou 4,5 oproti 7,8 u osob, které žádné obtíže neměly. V průměru nebyli v EU-15 ti, kdo měli obtíže vyjít s příjmem, v roce 2009 méně spokojeni, než byli v roce 2007; naopak hodnocení spokojenosti u odpovídající skupiny občanů v NČS-12 kleslo o 12 %, což naznačuje přinejmenším pocit většího strádání.

Jak ukazuje tabulka č. 1, vyjít s příjmem považuje za obtížné v NČS-12 zhruba dvojnásobný počet lidí, než je tomu v EU-15. V roce 2009 byl podíl občanů, kteří měli obtíže, nejvyšší v Bulharsku, Řecku, Maďarsku a Lotyšsku (více než 30 % v každé z uvedených zemí a více než 40 % v Bulharsku). Tato struktura se od roku 2007 mírně změnila; k největšímu nárůstu (o více než 5 %) došlo v Řecku, Irsku, Lotyšsku a Litvě (graf č. 3).

Tabulka č. 1: Prvky ekonomické zátěže, EU-15 a NČS-12

	EU15		NČS-12	
	2007	2009	2007	2009
„Je obtížné vyjít s příjmem“	10 %	11 %	26 %	22 %
„Nemůže si dovolit maso“	4 %	6 %	20 %	21 %
„Nemůže si dopřát dovolenou“	24 %	28 %	55 %	55 %

Ke stanovení vývoje v případě poměrně závažného strádání byly použity dva konkrétní ukazatele z indexu deprivace: nemožnost dovolit si jídlo obsahující maso, kuře nebo rybu každý druhý den a nemožnost dopřát si každoroční

týdenní dovolenou mimo domov. Tabulka č. 1 ukazuje, že podíly osob, které si tyto věci nemohou dovolit, jsou mnohem vyšší v NČS, celková změna v letech 2007 až 2009 však byla poměrně malá. Největší nárůst deprivace byl zjištěn v Maďarsku, kde podíl občanů uvádějících, že si nemohou dovolit maso, vzrostl v letech 2007 až 2009 z 32 na 42 %. Mezitím podíl těch, kdo si nemohou dopřát dovolenou, vzrostl z 61 % v roce 2007 na 73 % v roce 2009. Jedinou zemí, v níž lidé v roce 2009 uváděli srovnatelné míry deprivace, bylo Bulharsko.

Rodinný život, spokojenost s prací a zdravím – téměř beze změny

V letech 2007 až 2009 došlo k výrazným poklesům spokojenosti lidí s vlastním životem a životní úrovní, jejich spokojenost s ostatními aspekty života se však podstatně nezměnila. V letech 2003 až 2007 došlo ve všech státech EU-27 k mírnému poklesu průměrné míry spokojenosti s rodinným životem (o -1 %) a podobně se snížila i spokojenost se zdravím. Spokojenost s prací v tomtéž období klesla o 2 %. V letech 2007 až 2009 se spokojenost s rodinným životem a zdravím snížila o něco více, ale spokojenost s prací zůstala pozoruhodně stabilní, jak naznačuje tabulka č. 2.

Tabulka č. 2: Spokojenost s jednotlivými aspekty života, EU-15 a NČS-12

	EU-15		NČS-12	
	2007	2009	2007	2009
Rodinný život	7,95	7,81	7,70	7,52
Práce	7,22	7,21	6,84	6,95
Zdraví	7,44	7,26	6,98	6,7

Poznámka: Lidé hodnotili svou spokojenost na stupnici od 1 do 10.

Spokojenost s rodinným životem je ve všech zemích poměrně vysoká a je obtížné rozpoznat jakýkoli konzistentní trend u všech tří aspektů v čase. Existují však dvě skupiny zemí, v nichž spokojenost s rodinným životem klesla v letech 2003 až 2007 a znovu pak v letech 2007 až 2009. Do první skupiny patří Německo a Rakousko a do druhé Řecko, Itálie, Portugalsko a Španělsko.

Názory starších lidí se v období 2007–2009 zřejmě změnilo o něco více než názory průměrných občanů, přičemž došlo k poklesu jejich míry spokojenosti s rodinným životem o 3 %, zatímco u lidí ve věku 35 až 64 let došlo k 2 % poklesu a u lidí ve věku 18 až 34 let nebyla zaznamenána žádná změna. Neexistoval žádný rozdíl mezi hodnocením spokojenosti mužů a žen.

V letech 2007 až 2009 míra spokojenosti se zdravím klesla o 4 % u respondentů v NČS-12 a o 2 % u osob v EU-15, přičemž nejvýraznější pokles byl

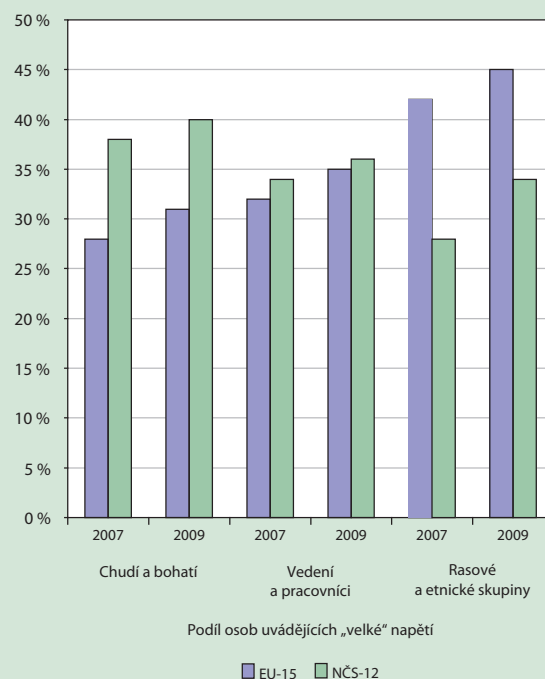
zaznamenán v Bulharsku, Rumunsku a Portugalsku. Lidé v Lotyšsku však byli v roce 2009 se svým zdravím spokojenější než v roce 2007, je tedy obtížné určit, jak by měly být tyto změny vykládány.

Stejně matoucí jsou zjevné změny míry spokojenosti s prací. Celkově se průměrná spokojenost s prací v letech 2007 až 2009 nezměnila a v NČS-12 vzrostla v průměru o 2 %. To se na pozadí hospodářské recese, rostoucí nejistoty pracovních míst a zhoršujících se pracovních podmínek (přínejmenším některých pracovníků) jeví jako paradox. V rozporu s očekáváním by se zdála i skutečnost, že spokojenost s prací se nejvíce zvýšila ve Spojeném království, v Irsku a v pobaltských státech, tedy v zemích, které zaznamenaly podstatný úbytek pracovních míst. Možná se ve spokojenosti zaměstnaných osob projevuje jistá míra úlevy, možná se však dopad recese na spokojenost s prací projevuje až v dlouhodobějším horizontu.

Nárůst sociálního napětí

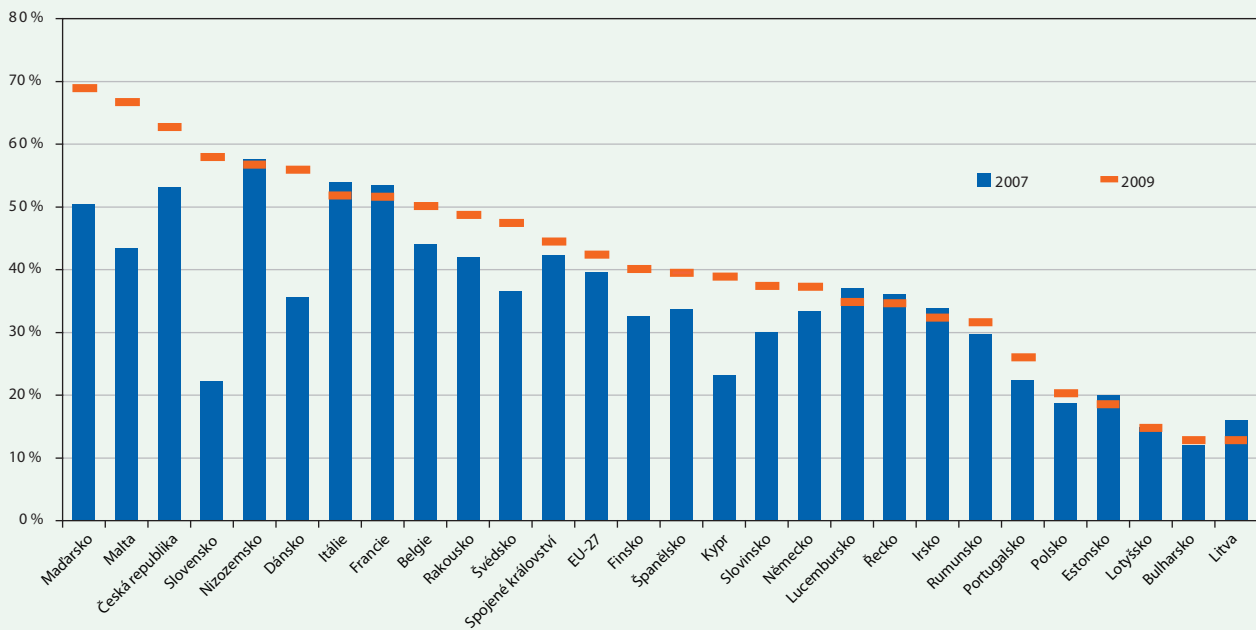
Kvalita společnosti, v níž lidé žijí, je zásadním aspektem celkové kvality jejich života. Názory, které lidé mají na kvalitu prostředí, v němž žijí, na veřejné služby a demokratické instituce, jsou důležité samy o sobě a rovněž ovlivňují to, jak celkově hodnotí kvalitu svého života. S cílem zkoumat sociální vztahy byli lidé v rámci průzkumů kvality života v Evropě žádáni, aby vyhodnotili míru napětí mezi jednotlivými sociálními skupinami ve své zemi. Ačkoli se velmi

Graf č. 4: Napětí mezi sociálními skupinami, 2007 a 2009, EU-15 a NČS-12

Poznámka: Hodnoty odrážejí podíl osob, které uvádějí „velké“ napětí v dané skupině v jejich zemi.

Graf č. 5: Vnímané napětí mezi rasovými a etnickými skupinami, EU-27, 2007 a 2009

diskutuje o „konfliktu mezi pohlavími“ a „mezi-generačním konfliktu“, poměrně málo lidí v EU skutečně uvedlo, že v jejich zemi existují významné zdroje napětí. Podíl lidí, kteří ve své zemi vnímají velké napětí mezi muži a ženami nebo mladými a starými lidmi, pouze zřídka dosahuje 20 či více %. Na druhé straně uvádí zhruba třetina či více lidí velké napětí mezi bohatými a chudými, mezi vedením a pracovníky a mezi různými etnickými skupinami.

V letech 2003 až 2007 míry vnímaného sociálního napětí klesly, podíl občanů uvádějících „velké“ napětí (v průměru u tří výše uvedených skupin) se snížil o čtyři až šest procentních bodů. V letech 2007 až 2009 se však podíly osob uvádějících „velké napětí“ zvýšily v průměru o dva až tři procentní body. A v NČS-12 vzrostlo vnímané napětí mezi jednotlivými rasovými či etnickými skupinami o zhruba šest procentních bodů. Z hlediska jednotlivých členských států vzrostlo vnímané napětí nejvíce na Slovensku (o 36 procentních bodů) a na Maltě (o 24 procentních bodů); o 19 procentních bodů vzrostlo také v Maďarsku. Nárůst na Slovensku a v Maďarsku může odrážet rostoucí povědomí o napětí mezi většinovým a romským obyvatelstvem. Kromě toho však podíl osob uvádějících „velké napětí“ vzrostl o 20 procentních bodů v Dánsku a o více než 10 procentních bodů ve Švédsku. V zemích, jako je Spojené království a Irsko, které v předchozích letech zažily značnou imigraci, se míra vykazovaného napětí příliš nezměnila.

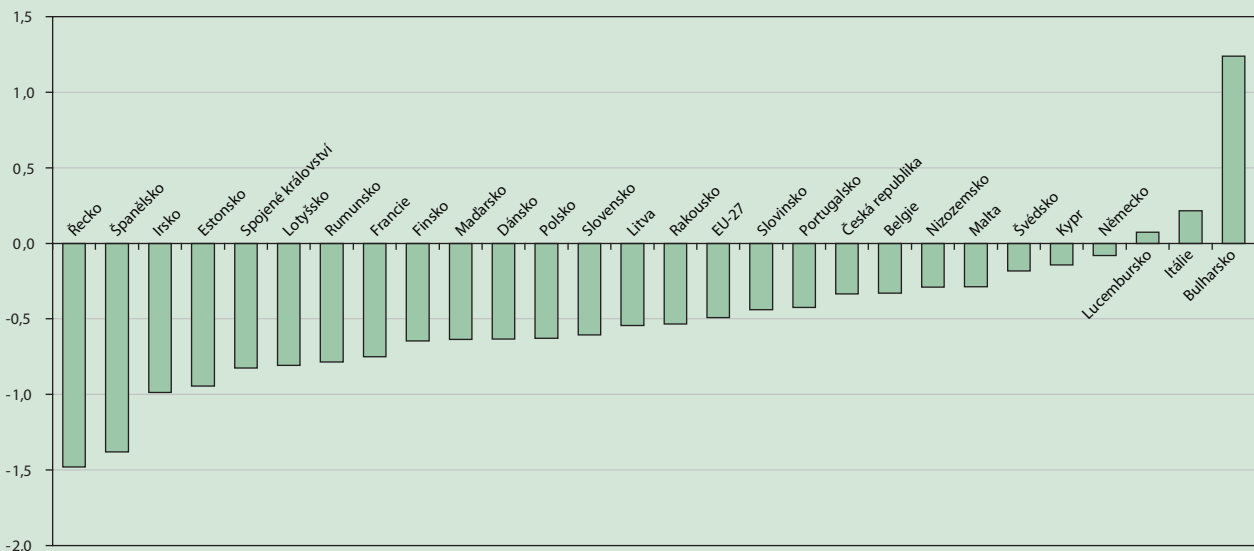
Celkově existují jen malé rozdíly v tom, jaké napětí mezi rasovými a etnickými skupinami uvádějí muži a ženy, a neexistují žádné rozdíly ve změně jejich hodnocení v letech 2007 až 2009. Z hlediska věkových skupin 40 % lidí

ve věku nejméně 65 let v roce 2009 vnímalo „velké napětí“ mezi rasovými a etnickými skupinami oproti 43 % mladších dospělých; podíl těchto odpovědí u lidí ve věku nejméně 65 let se však v letech 2007 až 2009 zvýšil o šest procentních bodů v porovnání se dvěma procentními body u mladších lidí.

V letech 2007 až 2009 byl rovněž patrný nárůst vnímaného napětí mezi chudými a bohatými. Nejvýraznější byl na Maltě a ve Slovinsku, kde podíl občanů uvádějících „velké“ napětí vzrostl o 13 procentních bodů. Kromě toho se v letech 2007 až 2009 v řadě zemí severní Evropy (v Estonsku, Spojeném království, Finsku, Švédsku, Irsku a Lotyšsku) podíl občanů uvádějících „velké napětí“ zvýšil o 6 až 11 procentních bodů. (A na Slovensku vzrostl o 10 procentních bodů.) Není asi překvapením, že v tomto ohledu má význam míra životní spokojenosti občanů: lidé, kteří měli pocit, že vyjít s příjmem je snadné, vnímali méně napětí mezi bohatými a chudými než ti, pro něž to bylo obtížné – „velké napětí“ pocítovalo 26 % osob z první skupiny oproti 45 % osobám ze skupiny druhé.

V průměru bylo v EU napětí mezi vedením a pracovníky vnímáno o něco výrazněji v roce 2009 a mírné rozdíly byly zaznamenány mezi NČS-12 a EU-15. Mezi jednotlivými zeměmi však existovaly velké odchylky: 4 % občanů v Dánsku a 12 % občanů ve Švédsku uvedlo velké napětí mezi vedením a pracovníky, zatímco ve Francii to bylo 57 % a v Maďarsku 56 %. Tento údaj se navíc v letech 2007 až 2009 zvýšil o více než 10 procentních bodů ve Francii, Rakousku, Estonsku, na Maltě a na Slovensku.

Graf č. 6: Změna důvěry ve vnitrostátní parlament, 2007–2009, EU-27

Ztráta důvěry v instituce a občany

Kvalita společnosti se, jak se zdá, z hlediska vnímaného napětí mezi sociálními skupinami mírně zhoršila. Ještě horší stav pozorujeme ve vztahu k ukazatelům sociálního kapitálu. V roce 2007 se průzkum kvality života v Evropě poprvé občanů dotázal, jak velkou mají důvěru ve svůj vnitrostátní parlament a vládu. V celé EU uvedli občané průměrné hodnocení důvěry ve svou vládu ve výši 4,6 (z 10). Jakkoli toto hodnocení nebylo vysoké, snížilo se do roku 2009 na 4,1, což byl pokles o 12 %. Průměrné hodnocení v roce 2009 činilo 4,3 v EU-15 a 3,3 v NČS-12, vnitrostátní hodnocení se pohybovala od 6,2 v Lucembursku a 5,3 na Kypru po 3,2 v Řecku a 2,3 v Lotyšsku. Největší poklesy v letech 2007 až 2009 zaznamenalo Estonsko a Lotyšsko, Španělsko a Řecko, Irsko a Rumunsko – do velké míry země, jejichž hospodářská situace se v době finanční krize zhoršila nejvíce. Odpovědi občanů na druhou otázku, která se týkala jejich důvěry ve vnitrostátní parlament, přinesly

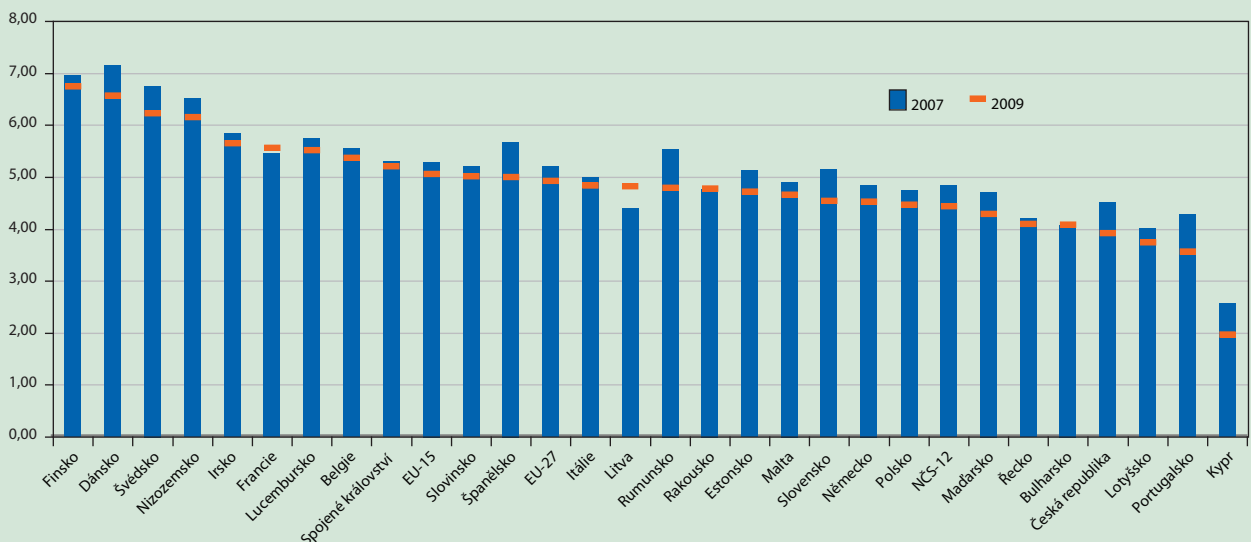
podobné výsledky. Změna míry důvěry v letech 2007 až 2009 je znázorněna v grafu č. 7.

Je pozoruhodné a v rozporu s evropským trendem, že podstatný nárůst míry důvěry ve svůj vnitrostátní parlament uvedli občané v Bulharsku. Nezvyklá situace v Bulharsku může být alespoň částečně způsobena tím, že se těsně před průzkumem v roce 2009 konaly vnitrostátní volby.

V celé Evropě míra důvěry ve vnitrostátní instituce více klesla u lidí, pro něž bylo „obtížné“ vyjít s příjmem, než u těch, pro které to bylo „snadné“. Nebyly však zjištěny žádné zřejmé spojitosti s jednotlivými pohlavími nebo věkovými skupinami.

Mnoho bylo napsáno o sociálním významu vyjádření důvěry ve spoluobčany. Respondenti byli ve všech třech průzkumech dotázáni, nakolik důvěřují ostatním lidem: průměrné výsledky klesly z 5,6 za EU-27 v roce 2003 na 5,2 v roce

Graf č. 7: Sociální kapitál – důvěra v lidi, EU-15 a NČS-12

2007 a na 4,9 v roce 2009. Poklesy hodnocení v letech 2007 až 2009 za EU-15 a NČS-12 uvádí graf č. 7.

Na úrovni jednotlivých států došlo k několika pozoruhodným změnám hodnocení: za šest let od roku 2003 do roku 2009 klesla průměrná hodnota o jeden bod či více v Portugalsku, Španělsku, Rakousku, Německu, Lotyšsku a na Kypru. V letech 2007 až 2009 byl pokles nejprudší ve Španělsku a Portugalsku a také v Rumunsku. Celkově v letech 2007 až 2009 tento ukazatel sociálního kapitálu klesl o 5 % v EU-15 oproti 8 % v NČS-12. Průměrné hodnocení důvěry žen v ostatní lidi dosahovalo v roce 2009 hodnoty 4,8, přičemž u mužů to bylo 5,0. Pokles byl navíc mírně výraznější u žen než u mužů, míry důvěry klesly u žen o 6 % oproti 4 % u mužů.

Závěr

Při pohledu na zjištění se zdá, že finanční krize je spojena s poklesem některých aspektů kvality života a vnímané kvality společnosti. Jakkoli se ukazatele spokojenosti se životem i spokojenost se životní úrovní v letech 2003 až 2007 skutečně zlepšily, zejména v nových členských státech se v letech 2007 až 2009 opět snížily. Pokles je pozorován v zemích, které jsou hospodářskou krizí postiženy více, ale i méně: země, které zažívají nejhlubší recesi, nejsou vždy těmi, které vykazují největší změny kvality života. Zdá se však, že v Lotyšsku a Estonsku stejně jako v Bulharsku a Rumunsku se cesta k vyšší životní spokojenosti zpomalila.

Změny průměrné kvality života v určité zemi samozřejmě neodhalují situaci v celé šíři: zdálo

by se, že některé konkrétní skupiny v určitých zemích pociťují pokles kvality života v posledních letech ve větší míře. V letech 2007 až 2009 se změny nežádoucím způsobem dotkly zřejmě zvláště starších lidí v NČS-12. Kromě toho lidé, pro něž je obtížné vyjít s příjmem, zřejmě také pociťovali negativnější změny v řadě aspektů kvality života. Dopad hospodářské krize na každodenní hospodaření by přesto neměl být zveličován: nejméně do září 2009 nedošlo téměř k žádné celkové změně ve vnímání finanční zátěže a u ukazatelů deprivace bylo zaznamenáno pouze relativně malé zhoršení.

K nejvýraznějším změnám v letech 2007 až 2009 patřil v mnoha členských státech pokles uváděných úrovní důvěry ve vládu a vnitrostátní parlament. V tomto případě se změny týkaly často zemí nejvíce postižených recesí. Tento pokles však nebyl konzistentní a v některých zemích byl méně výrazný, než by se dalo čekat. Pocit důvěry u lidí, kteří pociťovali největší finanční obtíže, klesl opět více než u lidí, pro něž bylo snadné vyjít s příjmem.

Ztráta důvěry v demokratické instituce byla doprovázena (pokračujícím) poklesem tradičního měřítka sociálního kapitálu – důvěry ve spoluobčany. Jedná se o klíčové východisko pro vyrovnání se se sociálními změnami a tomuto prvku by měla být věnována větší pozornost. Konkrétně bylo prudké snížení sociálního kapitálu někdy pozorováno v zemích, v nichž se zvýšilo sociální napětí. Je zapotřebí tyto trendy týkající se kvality společnosti a spokojenosti s dalšími aspekty kvality života sledovat podrobněji, aby bylo možné analyzovat dopad hospodářské krize na jednotlivé složky evropských společností.

Další informace

Teresa Renehan
ter@eurofound.europa.eu

Kvalita života v Evropě, 2003–2007

www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0977.htm

Evropská nadace pro zlepšení životních a pracovních podmínek
Wyattville Road, Loughlinstown, Dublin 18, Irsko
Telefon: (+353 1) 204 31 00
E-mail: information@eurofound.europa.eu
Internetová stránka: <http://www.eurofound.europa.eu>

ISBN 978-92-897-0996-5

Úřad pro publikace
EF/10/47/CS